"ڕشتەی مرواری" عەلائەددین سەجادی

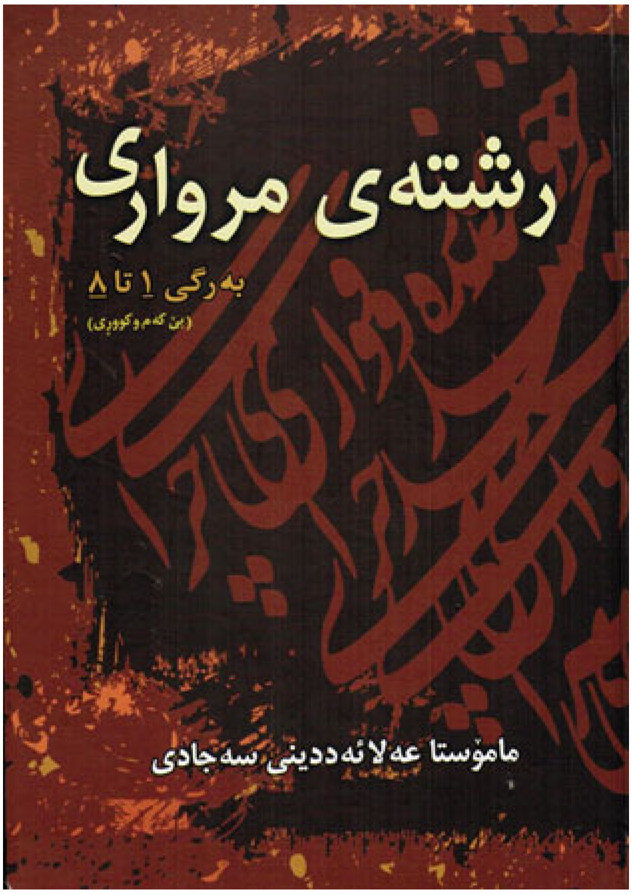

سەجادی، عەلائەددین؛ "ڕشتەی مرواری"، بەرگی ١ تا ٨ (بێ کەم وکووڕی)، ناشر ؟، شوێنی چاپ ؟، زستانی ٢٠١٠ ز/ ١٣٣٨ ک، ٨٧٢ لاپەڕە، کوردی.

ئەدەبی کوردی بە حوکمی بارودۆخی ژیانی گەلەکەمان، ئەدەبێکی مڕچ و مۆڕە و جگە لە هەندێک دەرفەت، لەو ڕەق وتەقیەدا ماوەتەوە. تەنز بە نیشانەیەک لە پێشکەوتی کۆمەڵگا دەزانرێت بەڵام بە داخەوە نووسەر و هونەرمەندانی کورد زۆری لێ چێ نین. ئەوەش سەرەڕای ئەو ڕاستییەی کە هەموو ناوچەیەکی کوردەواری خەڵکانی خۆش ڕاوێژ و دەم بە پێکەنین و "مەجلیس ئاڕا"یان هەیە و هەرکام لە ڕادەیەکدا و بەشێوەیەک، لە گێڕانەوەی تەنزئامێزی ڕووداوەکانی دەوربەریاندا شارەزا و هەندێک جاریش مامۆستان.

لە ساڵانی ئەم دواییەدا یەک دوو کتێب و فیلم سەبارەت بە مامۆستا بەشیر موشیر بڵاو بۆتەوە کە جێگەی سەرنجن. دەرچوونی ڕۆژنامەیەک لە سلێمانی و یەک دوانێکیش لە باکووری وڵات و لە هەولێر، بەشی تایبەت بە تەنز لەسەر هەندێک ماڵپەڕی کوردی یان ڕۆژنامە و گۆڤار و هەندێک کاناڵی تەلەفیزیۆنی، هەروەها ڤیدیۆی کوردیی سەر یووتیووبیش نیشانەی ئەو ڕاستییەن کە بابەتەکە زیندووە و نەفەس دەکێشێت بەڵام وەک هەندێک کۆمەڵگای دیکە گرنگایەتی پێویستی پێ نادرێت.

هەرچۆنێک بێت، هەشت بەرگ کتێبی بەنرخی ڕشتەی مرواری کۆکردنەوە و ڕێکخستنی مامۆستای نەمر عەلائەددینی سەجادی لووتکەی هەموو ئەو کارانەیە کە لەم بوارەدا تا ئێستا لە کۆمەڵگای ئێمەدا کرابێتن. یەکەم بەرگی کتێبەکە لە ساڵی ١٩٥٣ و بەرگی هەشتەمیشی لە ساڵی ١٩٨٢ دا بڵاو بوونەوە و خوێنەری کورد پێشوازیی شایانی لێکردن. وا هەبوو ئەگەر کەسایەتییەکی جێگەی ڕێزی کەسێکی وەک سەجادی نەبوایە کە نیشتمانپەروەری و خەمخۆریی گەلەکەی لە لایەک و قەڵەمی بە بڕشت لە لایەکی دیکە و پێگەی کۆمەلایەتییەکەی وەک پێشنوێژی مزگەوتێک لە بەغدا یان کوردستان کە کردبوویە ڕوخسارێکی خۆشەویستی نێو کۆمەڵانی خەڵک، کەسێکی دیکە لە بارودۆخی کۆمەلایەتی-سیاسی ساڵی ١٩٥٣ ی عیراق و کوردستاندا بۆی نەلوایەت بەرهەمێکی وەک ڕشتەی مرواری بڵاو بکاتەوە و خەڵکیش پێشوازیی بەرچاوی لێ بکەن.

ئێستا سەرجەمی هەشت بەرگەکە لە یەک بەرگی تاقانەدا بلاو بۆتەوە، ئەویش بە چاپێکی ڕێک و پێک و بێ هەڵە، کە لە باشووری کوردستاندا دەبێ بە کارێکی دەگمەن دابنرێت لەبەر ئەوەی چاپەمەنی بێ هەڵەی چاپ لە باشوور، بە قەولی شێخ ڕەزای نەمر، وەک "پڵاوی خانەقا" کەس چاوی پێی ناکەوێت!

کتێبەکە پڕە لە گێرانەو و هەواڵ و باس وخواسی خەڵکی جۆراوجۆر لە سەرتاسەری کوردستان بە تایبەت لە دەوروبەری سلێمانی. بەڵام ڕۆژهەلاتی کوردستان وەک سنە و موکریانیش وانییە ئاوڕیان لێ نەدرابێتەوە. ڕەخنەیەک کە لە کتێبەکە گیراوە ئەوەیە کە دەڵێن بەشێکی بابەتەکانی لە فارسی و عەرەبییەوە وەرگێراوەتە سەر کوردی بەلام بە ناوی کورد و ناوچە کوردنشینەکانەوە بلاوی کردوونەتەوە. بۆ نموونە خوێنەری کتێبەکە کە شارەزای زمانی فارسی بێت و تەمەنیشی ئیجازە بدات کتێبی "اسرار مگو" ی خوێندبێتەوە، لە خوێندنەوەی ڕشتەی مرواریدا زۆرجار تووشی بابەتی وا دەبێت کە پێشتر لەو کتێبە فارسییەدا خوێندوویەتەوە.

سەجادی لە یەک لە بەرگەکانی کتێبەکەدا وەلامی ئەو ڕەخنەیە دەداتەوە و دەڵێ هەر هەموو ئەوانە هی کورد و کۆمەڵگای کوردن، ئەوە فارس و عەرەبن کە لە ئێمەیان وەرگرتوون. نە سەلماندنی ئەو بۆچوونە هاسانە و نە ڕەد کردنەوەی. ئەو "اسرار مگو" ە دانەر و نووسەری ڕوون نییە کێیە و تەنانەت ئەگەر ئەو هەواڵە ڕاست بێت کە "میهدی سوهەیلی" نووسیبێتی، لە کوێ بزانین ئەو بەشانەی لە کوردێکی دانیشووی تاران نەبیستووە؟ مەگەر هەر ئەو نییە ئەم شیعرەی شێخ ڕەزاشی لە کتێبەکەیدا هێناوە کە دەڵێ: "تواضع را ز ... ما بیاموز / کەهرجا خوبروئی دید، برخاست!"

لەوانە بگەڕێین کتێبەکە گەلێک بابەتی سەبارەت بە بۆکان و گوندی عەمبار وەک بابەتی سەبارەت بە حاجی برایم ئاغای عەلیاری تێدایە و جگە لە بۆکان، بەگشتی ناوچەی موکریان و بڵباسایەتی و هەروەها چاردەوڕوو و کوردی ناوچەی هەوشار و دێبوکری و بەگزادەی سەقز و بەم شێوەیە بڕۆ، هەر لە شنۆوە تا لاجان و مەهاباد و خانەقای بورهان و بانە و سنە و کرماشان و سونقوڕ و بیجاڕی لە خۆی گرتووە. لێرەدا دەرەتانی ڕاگواستنی هەموو ئەو قسە خۆشانەی سەبارەت بە خەڵکی ئەو شوێنانە نییە، هەر بۆیەش من تەنیا دەست نیشانی ئەو لاپەڕانە دەکەم کە بە شێوەیەک پەیوەندیان بە بۆکان و بە گشتی موکریان، هەروەها سنە و کرماشانەوە هەیە.

بەشێک لەو قسە خۆشانەی ناوچەی ئێمە مامۆستا هەژار بۆ نووسەری گێراونەتەوە کە لە شوێنی خۆیدا ناوبردەی کردوون بەڵام هەندێکی دیکەش هەن کە وێدەچێ قسەی ئەو بووبێتن بەڵام سەجادی

ڕاینەگەیاندووە، بۆ نموونە باسی مەلای مزگەوتێک لە گوندی شەرەفکەند، یان ڕووداوێک لە خانەقای بورهان. چەند دانەیەکیشیان گێڕانەوەی مامۆستا هێمنن.

ئەوە نموونەیەک لەقسەی خۆشی ناو ڕشتەی مرواری:

"مەلا مارفی کۆکی و مەلا حەمەمینی وەڵاش لە دیوەخانی قەرەنی ئاغای مامەش دانیشتبوون سەریان خستبووە بناگوێی یەک و لەبەر خۆیانەوە قسەیان دەکرد. قەرەنی ئاغا گوتی: ها، مەلاینە ئەوە درۆ ودەلەسەی چی هەڵدەبەستن؟ مەلامارف خێرایەک گوتی: قوربان ناوی جەنابت بە خێر وچاکە دێنین!" (بەرگی ٦، لاپەڕە ٦٤٦)

ئەوانەی خوارەوە ژمارەی لاپەڕەی پەیوەندیدار بە بۆکان و موکریان تا سنەن بە پێی بەرگەکانی کتێبەکە بەشی بەرچاویان بە ناوی حاجی برایم ئاغای عەلیارەوەن بەڵام من لەبەر ڕەنگدانەوەی لە نێو کەس وکاریدا ڕایاناگوێزم، خوێنەر دەتوانێ ڕاستەوخۆ سەردانی لاپەڕە دیاریکراوەکان بکات:

<u>بەرگی یەکەم</u>

لاپەڕە ٩، ٤٥، ٥٩، ٩١، ١٠٩، ١١٠، ١١٤، ١١٦ و ١٢٠.

<u>بەرگی دووهەم</u>

١٢٩، ١٣٠، ١٣١، ١٤٩، ١٥٠، ١٧٣، ١٨٣ و ١٨٤، ١٩٠، ٢٢١، ٢٣٠ و ٢٣٧.

<u>بەرگی سێهەم</u>

٢٦٢، ٢٧٢، ٣٢٥، ٣٢٦، ٣٢٧، ٣٣١ و ٣٣٩.

<u>بەرگی چوارەم</u>

٣٦٠، ٣٧٢، ٣٨٢، ٤٠١، ٤٠٦، ٤٠٨، ٤٠٩،٤١٨، ٤٢٥، ٤٢٩، ٤٣٢، ٤٤٦ و ٤٥٩.

<u>بەرگی پێنجەم</u>

٤٧٣، ٤٩١،٤٩٠،٤٨٧، ٥٠٢، ٥٠٦، ٥١٢، ٥٢١، ٥٣٦، ٥٣٨، ٥٣٩، ٥٤٢ تا ٥٤٥، ٥٥٢، ٥٦٣ و ٥٦٨ تا ٥٧٠.

<u>بەرگی شەشەم</u>

٦٠٠، ٦٠٣، ٦٢٦،٦٠٩، ٦٢٩، ٦٣١، ٦٤٦، ٦٥٥، ٦٦٦،، ٦٦٧، ٦٧٢ و ٦٧٩.

<u>بەرگی حەوتەم</u>

٦٩٣، ٦٩٩، ٧١٠، ٧٢٢، ٧٢٥ و ٧٤٠.

<u>بەرگی هەشتەم</u>

٧٨٥، ٧٨٦، ٨٢٧، ٨٣٥، ٨٣٨، ٨٤٧ و ٨٤٨.